

asi

ASSEMBLY SUPPORT INITIATIVE
NEWSLETTER

Mart 2005 Br. 16

A portrait of Naim Jerliu, a man with glasses, wearing a dark suit, a light blue shirt, and a pink tie. He is looking directly at the camera against a blue background.

Poruka iz Evropskog parlamenta
ORA kritikuje kosovski budžet
za 2005. godinu

Naim Jerliu:
Problem sa sprovođenjem kosovskih zakona

Hvala ambasadore Fieski !

Od januara 2002. do marta 2005. ambasador Pascal Fieski je bio šef OEBS-ove misije na Kosovu (OMiK). Istovremeno je služio i kao zamenik Specijalnog Predstavnik Generalnog Sekretara Ujedinjenih Nacija, odgovoran za izgradnju kapaciteta pri Misiji privremene administracije Ujedinjenih Nacija na Kosovu (UNMIK). Tokom svog mandata kao šef OMiK-a, ambasador Fieski je pratio stvaranje Privremenih Institucija Samouprave (PIS) i nadgledao opštinske i centralne izbore u 2002. i 2004. OEBS izražava zahvalnost ambasadoru Fieskiju za njegovu odanost i profesionalizam tokom poslednje tri godine i želi mu puno sreće u budućnosti.

Kratke vesti

Izložba romske i aškalijske kulture u kosovskoj Skupštini

Kosovska Skupština je bila domaćin jedne izložbe kulture Roma i Aškalijske, održane 24-27 januara 2005. godine. Predsedništvo kosovske Skupštine i Dokumentacioni centar Roma i Aškalijske (RADC) organizovali su ovaj događaj uz pomoć OEBS-ove misije na Kosovu. Izložba slika, fotografija i poezije mladih romskih i aškalijskih umetnika imala je za cilj da uzdigne svest o živosti i snazi romske i aškalijske zajednice na Kosovu davanjem primera njihove kulturne baštine u najvažnijoj od kosovskih institucija, kosovskoj Skupštini. Na prijemu povodom otvaranja koji je održan 24. januara, govorili su profesor Fatmir Sejdiu, član skupštinskog predsedništva, ambasador Paskal Fieski, šef OEBS-ove misije na Kosovu, i ko-upravnici Dokumentacionog centra Roma i Aškalijske, Bekim Sila i Adem Osmani. Na prijemu su prisustvovali društvene i političke vođe iz romske i aškalijske zajednice, članovi kosovske Skupštine, predstavnici PIS-a, UNMIK-a, zemaljskih kancelarijama za vezu, i lokalnih i međunarodnih nevladinih organizacija koji se bave radom sa ovim zajednicama. Za više informacija obratite se na Mario.maglov@osce.org

Odgovornost Parlamenta u pravcu ispunjenja Standarda

Informativni centar parlamentarne vladavine (ICPV) je 10. februara 2005. godine bio domaćin jedne javne rasprave o odgovornosti Parlamenta u pravcu ispunjenja Standarda. Događaj je okupio članove kosovske Skupštine, Sanije Aliaja i Mahira Jagcilara, kao i Vladinog koordinatora za Standarde, Avnija Arifija. ICPV je uspostavljen aprila 2004. godine putem projekta UNDP-Kosovo i SPEAK projekta međuparlamentarne unije, u bliskoj saradnji sa kosovom Skupštinom i kosovskom narodnom i univerzitetskom bibliotekom. Informativni centar, koji se nalazi u narodnoj i univerzitetskoj biblioteci ima za cilj da javnosti obezbedi link na Internetu do sistema arhive i vebajta kosovske Skupština.

Parlamentarci iz tri evropske zemlje diskutuju o ulozi opozicije i koalicije

Projekat ta podršku Skupštini koji finansira Evropska agencija za rekonstrukciju (EAR) je 18. februara 2005. godine organizovao drugu forum-raspravu o ulozi parlamentaraca iz većine i opozicije. Šest poslanika iz Francuske, Nemačke i Belgije govorilo je o svojim iskustvima i učestvovalo u živoj debati sa članovima kosovske Skupštine. Opširne debate vođene su u posebnim okruglim stolovima o sledećim temama: sporazumi između vladine koalicije i opozicije, kako predsedništvo vodi parlament i kontrola budžeta, odnosi između parlamenata, proces sastavljanja zakona, parlamentarni upitnici i kontrola sprovođenja zakona. Do polovine marta 2005. godine, konzorcijum tri parlamenata iz Francuske, Belgije i Nemačke treba da završe projekat koji je trajao 18 meseci a koji im je poverila EAR.

Redovne otvorene sednice održane radi revizije nacrtu zakona

Iako već imaju mnogo novih nacrtu zakona koje je vlada predložila, skupštinski odbori nastavili su sa svojim redovnim sednicama. Skupština jedanput nedeljno organizuje otvorene sednice o nacrtima zakona, koje se smatraju za presudne za obezbeđivanje mišljenja šireg građanskog društva i javnosti. Početkom februara, sednice otvorene za javnost biće održane o nacrtu zakona o nezavisnoj medijskoj komisiji, nacrtu zakona o zdravstvenom osiguranju i nacrtu zakona o nevladinim organizacijama. IPS pozdravlja to što se nove otvorene sednice održavaju odmah naredne sedmice pošto se nacrti zakona usvoje na prvom iščitavanju. Takođe početkom februara Nacionalni demokratski institut (NDI) organizovao je dosta posećenu radionicu sa predsednicima Odbora o važnosti i funkcionisanju otvorenih sednica. Priručnik o otvorenim sednicama, koji je objavljen sredinom 2004. godine, ponovo je distribuiran svim članovima Skupštine. Na svom obraćanju na plenarnoj sednici Skupštine održanoj 3. decembra 2004. godine, SPGS Soren Jesen-Peterson pozvao je Skupštinu da drži otvorene sednice kao važan instrument za zaključak dodatne ekspertize i veće uključenje građanskog društva u predlozima zakona.

Poruka iz Evropskog parlamenta

Žoze BOREL FONTEL

Predsednik Evropskog parlamenta

Evropska unija sve više predstavlja referentnu tačku za razvoj političkih sistema koji se zasnivaju na demokratiji i vladavini zakona. Maja prošle godine osam zemalja centralne i istočne Evrope priključilo se Evropskoj uniji, zajedno sa Maltom i Kiprom, u do sada najvećem proširenju Evropske unije. Ovo predstavlja ogroman uspeh i jasan dokaz privlačne sile procesa evropske integracije.

Da pomenem da je Evropski parlament (EP) igrao važnu i aktivnu ulogu u ovom skorašnjem proširenju, na kojem je naš Dom najviše radio tokom poslednjeg zakonodavnog mandata. Nikako ne treba da zaboravimo ulogu parlamenta, u zajedničkom nastojanju da se zapadni Balkan čvrsto postavi na put evropske integracije.

Naš parlament je nekoliko puta zauzeo stav sa procesom stabilizacije i asocijacije, EU može uspešno da ponovi pristup koji smo usvojili prema zemljama centralne i istočne Evrope, pod uslovom da dotične zemlje ispunjavaju uslove za članstvo u EU. Ali se ovo ne može ostvariti bez izmirenja i zajedničke vizije budućnosti svih zajednica koje žive na Kosovu.

Iskreno sam ubeđen da je, bez obzira na odluku koja će se o njemu doneti narednih meseci, budućnost Kosova u Evropi. Ovo, više od svih drugih razmatranja, mora da postavi obrazac za reforme i razvoje, političke, ekonomske i društvene, koje će biti potrebne u narednom periodu.

Na osnovu toga Evropski par-

lament jasno zastupa aktivniju ulogu EU na Kosovu. Ovo je nedavno potvrđeno na vanrednoj otvorenoj sednici o situaciji na Kosovu, Odbora za spoljne poslove parlamenta, koja je održana 25. januara u Briselu. Na sednici su prisustvovali nezavisni stručnjaci, kao i predstavnici sa Kosova, Vlade Srbije i Crne Gore i UNMIK-a. Ponovo je potvrđen stav koji parlament odavno ima da evropska budućnost potencijalno stabilnog, demokratskog i multietničkog Kosova najviše leži u rukama njegovih građana i zajednica.

Najveće probleme za Kosovo predstavljaju stvaranje demokratskih institucija i uspostavljanje multietničkog društva uređenog vladavinom zakona. UNMIK i privremene institucija samouprave (PIS) se preduzeli mnoge korake duž ovog puta donošenjem zakona koji su potrebni da se obezbedi zakonski okvir.

Uloga kosovske Skupštine naročito je važna za ovaj proces. Kao poslanici, vi ste demokratski izabrani predstavnici kosovskog naroda. Na vama je odgovornost da Kosovo povedete putem stabilizacije, demokratizacije i modernizacije. Na vama je odgovornost da radite za dobrobit svih kosovskih ljudi, bez obzira na njihovo etničku i političku pripadnost ili položaj u društvu.

Događaji iz protekle godine pokazali su međutim da pravila i procedure ne mogu sami da izazovu napredak ako se ne koriste i sprovedu pravilno, ako iza njih ne stoji dovoljno političke volje. Niti

može međunarodna zajednica da zameni potrebnu domaću političku volju. Na kraju, EU i ostali međunarodni akteri mogu samo da olakšaju i pomognu.

Tragično nasilje iz prošlog marta potvrdilo je da nema alternative multietničkom Kosovu u kome sve etničke i verske grupe mogu da žive slobodno i bez straha. Ja snažno apelujem na političke snage kosovskih Albanaca da se posvete ovom putu i traže najširu saradnju i dijalog sa srpskom i ostalim nealbanskim zajednicama. Istovremeno, verujem da bi najbolji način da se zaštite prava man-

jina na Kosovu bio za sve manjine da aktivno učestvuju u kosovskim institucijama, uključujući Skupštinu. Slična preporuka data je na nedavnom zajedničkom sastanku delegacije parlamenta za jugoistočnu Evropu i parlamenta Srbije i Crne Gore, koji je održan prošlog decembra.

I zato, hajde da zajedno radimo da bi postigli napredak u važnim merilima koja postavlja UNMIK/PIS-ov Plan za primenu standarda na Kosovu. Vaša Skupština ima važnu ulogu da odigra u ovom procesu i možete da računate na pomoć Evropskog parlamenta.

Problem sa sprovođenjem kosovskih zakona

Zakonodavno telo ima važnu funkciju u demokratskom društvu: ono predstavlja građane tako što prilikom procesa donošenja politike radi na njihovim potrebama, težnjama, brigama i prioritetima. Ono takođe uzima u obzir predloge građana prilikom izmene postojeće politike; izdaje zakone i propise kojima se uređuje društvo; i obavlja izvršni nadzor obezbeđujući da se usvojeni zakoni ispravno i efikasno sprovede.

Naim Jerliu, član kosovske Skupštine (LDK).

Sprovođenje zakona je novi problem koji se javlja pošto ga Skupština usvoji. Očigledno je da se rad parlamenta ne završava usvajanjem zakona. Zakoni se usvajaju da bi postali funkcionalni, da bi se koristili i primenjivali efikasno, delotvorno i ekonomično.

Mehanizmi za sprovođenje

Tokom proteklih nekoliko godina, zakonodavna aktivnost na Kosovu rezultovala je usvajanjem zakona kojima se uređuju neki širi aspekti društvenih odnosa a u skladu sa važećim međunarodnim standardima. Ovi mehanizmi su predviđeni da bi se obezbedilo uspešno sprovođenje, kao što su: specijalni organi za sprovođenje zakona, veća i nadzorni odbori, izdavanje podzakonskih akata kao administrativnih uputstava, administrativnih naredbi ili statuta.

Na Kosovu, i pored kvalitetnih tekstova zakona, ne možemo tvrditi da nema primedbi na njihovo sprovođenje. Vezano za ovo pitanje, OEBS je nedavno objavio jedan izveštaj o sprovođenju zakona koje je tokom 2002-2003. godine usvojila kosovska Skupština. U izveštaju se govori o tome kako Vlada sprovodi zakone i ocenjuje mera u kojoj se ovi zakoni sprovode na odgovarajući način usvajanjem podzakonskih akata. U Izveštaju se beleži znatan uspeh, uprkos činjenici da su doneseni postupci za pisanje i usvajanje

dopunskih akata. Izveštaj otkriva bitne rupe u postojećim regulativnim podzakonskim aktima. U izveštaju se takođe podvlači da međunarodna administracija nije posvetila punu pažnju sprovođenju novih zakona na Kosovu. Kosovske institucije nisu dovoljno usmerile pažnju zbog drugih preokupirajućih prioriteta. Sigurno je da je pisanje novih zakona predstavlja prioritet da bi se ispunile praznine između onog što je nasleđeno iz prethodnog pravosudnog sistema i nove društvene, ekonomske i političke stvarnosti. A kao posledica više pažnje se pridaje postupku pisanja zakona, a ne sprovođenju usvojenih.

U ovom kontekstu trenutno se novo zakonodavno telo verovatno više bavi sferom sprovođenja već usvojenih zakona. Sa idealne tačke gledišta, poslanici i na neki način svaki odbor trebalo bi da prate primenu zakona i sprovođenje programa za koje su nadležni. Odbori treba da preuzmu aktivnu i delatnu ulogu u davanju administrativne ocene o primenljivosti i procesu sprovođenja zakona, koji se usvajaju u parlamentu.

Nadzorna vlast za sprovođenje zakona

U postojećem poslovniku kosovske Skupštine direktno su definisane dužnosti u pogledu praćenja sprovođenja zakona prema Pravilu 10 "O pravima

i dužnostima poslanika", a konkretnije se pominju u Pravilu 44 "O ovlašćenjima odbora za praćenje sprovođenja zakona". U pravilu se utvrđuje da svaki odbor, u sklopu svojih ovlašćenja, ima pravo da prati kako nadležno ministarstvo ili kosovska Vlada sprovode neki zakon. Da bi ispunili ovo ovlašćenje, odbori treba da vrše

kontrolu i sprovede studije o delotvornosti važećih zakona u vezi pitanja za koja su nadležni, njihovom sprovođenju i daju preporuke o tome koje mere treba preduzeti u konkretnim situacijama; obavljaju kontrolu nad aktivnostima ministarstava za koja su nadležni i institucija koje su pod ministarstvima, te primoravaju ministra, ili lice

koje on ovlasti, da prisustvuje i svedoči na sastanku pred odborom.

U novom nacrtu poslovnika (koji je usvojio odbor za poslovnik), za koji se očekuje da uskoro bide usvojen, pored ovlašćenja koja su već na snazi, predviđa se da će relevantno ministarstvo sada morati da referiše funkcionalnom odboru o sprovođenju zakona bez prethodnog zahteva, najmanje jedanput godišnje.

Dalje, od odbora se očekuje da naprave listu u kojoj se navodi datum kada će zakon biti proglašen, datum kada će se zakon objaviti u Službenom listu, spisak zakonskih odredbi koje Vlada mora da sprovedi, i spisak Vladinih odluka za sprovođenje ovih odredbi. Ovo će naravno olakšati sprovođenje usvojenih zakona a metode praćenja učiniti pragmatičnijim. Pored toga, ministarstva će jedanput godišnje potpisivati pismene izveštaje za plenarne sednice Skupštine.

Ako ministarstvo ne podnese izveštaj, ili se njegov izveštaj smatra nepotpun, pitanje sene zahtev odbora stavlja na dnevni red naredne plenarne sednice. Ovaj novi instrument se može koristiti da bi se dobila slika o sprovođenju zakona, ali i da bi se dobila prilika da se primenljivost oceni u praksi. Iskustva iz mnogih zemalja pokazuju da ima brojnih slučajeva kada neki usvojeni zakon, zbog nedostatka potrebnih mehanizama za sprovođenje, ili zbog neodgovarajuće procene okolnosti za njegovo sprovođenje kada bude usvojen, i ne dobije priliku da postane važeći.

U ovoj fazi kada Kosovo sastavlja osnovne zakone da bi se pokrile glavne oblasti, ovakav način izveštavanja je razumljivo presudan. Otuda, još

više kada se očekuje da obim podzakonskih akata vezanih za sprovođenje zakona bude toliko veliki, da će prosto postati previše komplikovano da se izveštava o svima njima na plenarnim sednicama. Isto je pokazalo i iskustvo iz drugih zemalja.

Posebno je pitanje u vezi sa sprovođenjem zakona na Kosovu je jako specifična situacija u kojoj kosovski Parlament usvaja zakone, ali oni ne stupe na snagu dok ih ne potpiše i proglasi SPGS. Tako da je od svih zakona koje je Skupština usvojila, SPGS potpisao samo 72, a preko 20 drugih zakona čekaju potpise još od poslednjeg mandata. Još jedan poseban i specifični problem, sam po sebi, predstavlja spori proces proglašavanja zakona od strane SPGS i njihovo stupanje na snagu, i nemogućnost da zakonodavno telo, odnosno kosovski parlament, na bilo koji način na ovo utiče.

Kao zaključak, s obzirom da zakoni koje usvoji Skupština moraju da se sprovedu da bi se vladina politika kojom se odražavaju potrebe i zahtevi građana sprovedila, ideja o uvećanju nivoa odgovornosti Vlade je značajna. Takođe na osnovu iskustava iz drugih zemalja, mogao bi da bude uspostavljen neki organ u Vladi, koji bi služio kao mehanizam za praćenje primenljivosti zakona kosovske Skupštine. A Skupština mora intenzivno periodično da prati aktivnosti izvršnog ogranka vezane za sprovođenje zakona. Na taj način bi moglo lakše i efikasnije da se suoči sa problemom sprovođenja zakona – što predstavlja zadatak i odgovornost izabranih predstavnika građana.

Vlada usvaja plan za reformu lokalne vlade

Vlada je 22. februara 2005. godine usvojila Plan za reformu lokalne vlade, koji je napravila tehnička radna grupa za decentralizaciju. Konačnom listom od pet opštinskih pilot jedinica/projekata obuhvaćeni su kosovski Srbi koji žive u Gračanici u opštini Priština, u Partešu u opštini Gnjilane; u Đeneral Jankoviću, na granici sa BJR Makedonijom, u opštini Kačanik; u Juniku u Dečanima; i tursku većinu u Mamuši u Prizrenu. Ministar administracije lokalne vlade, Lutfi Haziri, je rekao da postoji zakonska infrastruktura za početak procesa decentralizacije, ali su potrebni neki novi zakoni. Premijer Haradinaj je tražio

podršku opozicionih stranaka, jer ovaj projekat "nikako ne vodi kantonizaciji" nego predstavlja jednu "transformaciju" paralelnih struktura, koja će dovesti do njihovog "raspuštanja" i redovnog funkcionisanja lokalne vlade, što jeste "u interesu Kosova". Iako Vlada još nije potpuno obračunala troškove, rekao je da se očekuje finansijska pomoć od stranih vlada i međunarodnih institucija.

Međutim, PDK i ORA se suprotstavljaju planu decentralizacije. Generalni sekretar PDK-a Jakup Krasnići izjavio je da novi plan nije zasnovan na Okvirnom dokumentu, pa je zato nezakonit. On je takođe rekao da cilj plana nije decentralizacija lokalne administracije, nego "stvaranje enklava i legalizacija paralelnih struktura." ORA ovaj plan smatra za "nelegitiman i nezakonit, zato što nema političkog koncenzusa o reformi lokalne vlade." Parlamentarna grupa PDK je 23. februara napustila plenarnu sednicu kosovske Skupštine u znak protesta, zato što na dnevnom redu nije bilo debate o decentralizaciji. Predsedništvo kosovske Skupštine je kasnije odlučilo da sazove vanrednu plenarnu sednicu za četvrtak, 10. mart, da bi se o decentralizaciji raspravljalo.

Intervju sa dr Enverom Hodžajem, predsednikom skupštinskog odbora za prosvetu, nauku, tehnologiju, omladinu i sport.

Sprovođenje zakona o obrazovanju visoko na dnevnom redu Skupštine

Intervju vodio Kristof Pradije, politički službenik OEBS-ove misije na Kosovu.

Čime se bavi Odbor za prosvetu, nauku, tehnologiju i omladinu?

Odbor se sastaje dva do tri puta nedeljno. Nedavno je radio na nacrtu zakona o kulturnoj baštini i nacrtu zakona o pozorištu. Odbor je u procesu pripreme plana aktivnosti za naredne tri godine, koji treba da bude gotov sredinom marta. Ja mislim da odbor treba da čini više od prostog usvajanja nacrtu zakona. Njegova uloga je da pomaže Ministarstvu prosvete, nauke i tehnologije (MPNT) u sprovođenju relevantnih zakona. Planirali smo da posetimo MPNT i prištinski univerzitet da bi utvrdili njihove potrebe. Takođe ćemo pozvati ministra Agima Velijua da Skupštini da izveštaj o sprovođenju zakona o osnovnom i srednjem obrazovanju i zakona o višem i visokom obrazovanju. Odbor namerava da pomogne Vladi da svoje planove o obrazovanju prenese u praksu.

Koja je vaša ocena zakona koji se bave obrazovanjem?

Postoje dva osnovna zakona: zakon o osnovnom i srednjem obrazovanju na Kosovu i zakon o višem i visokom obrazovanju na Kosovu. Međutim, reformu obrazovanja na Kosovu ometa ograničeno sprovođenje ovih zakona. Dodatni problem predstavljaju veliki troškovi koji prate zakon o višem i visokom

obrazovanju. Zbog toga je trenutna debata u Skupštini, o mogućnosti da se dobije budžet za svaki nacrt zakona, jako važna.

Važeći zakon ne pokriva sve probleme obrazovanja. Postoji hitna potreba za usvajanjem drugih zakona, kao što je zakon o naučnom istraživanju. Obra-

zovanje treba da bude prvenstveni prioritet kosovskog društva. Bolji obrazovni sistem dao bi takve koristi, kao što je razvijeniji ljudski kapital, veća kohezija kosovskog društva i bolja sredina za obrazovanje odraslih.

Može li vaš Odbor da posreduje između MPNT i rektora univerziteta?

Za sada ne može. Mi poštujemo autonomiju prištinskog univerziteta, kao i nadležnosti MPNT-a za više i visoko obrazovanje. Takođe ćemo čekati odluku Vrhovnog suda o ovom pitanju.

Kako vi ocenjujete nacrt zakona o kulturnoj baštini i nacrt zakona o pozorištu?

Nacrt zakona o kulturnoj baštini je jako loš nacrt jer ne obuhvata ni jednu konkretnu odredbu o institucijama koje su odgovorne za zaštitu kulturnih prava. Čekamo da Vlada podnese prerađen nacrt i onda ćemo dati mišljenje. Nacrt zakona o pozorištu je vrlo dobar. Ipak, ja se ne slažem sa time kakav je uticaj dat ministarstvu kulture, omladine i sporta nad pozorištem. Mislim da kulturne institucije treba da imaju status nezavisnih javnih ustanova.

Kakav je vaš stav o nacrtu zakona o jačanju i učešću mladih?

Omladina treba da bude prioritet kosovskim institucijama, što trenutno nije slučaj. Nacrt zakona o omladini treba što pre usvojiti. Vlada je predložila ovaj nacrt zakona jer on ne predstavlja deo prioriternih Standarda. Međutim ja mislim da Vlada treba da radi kako u pravcu standarda, tako i u pravcu socijalne pravde.

Koju ulogu bi mogla da ima kosovska Skupština u uvećanju važnosti omladine i obrazovanja u javnim raspravama i političkim planovima?

Mislim da Skupština treba da odigra najvažniju ulogu u menjanju poimanja obrazovanja tako što će uvesti pristup Evropske Unije. Obrazovanje treba da se zasniva na razvijanju glavnih sposobnosti i veština, kao što je kritičko razmišljanje umesto prostog memorisanja činjenica. Nažalost kosovske institucije imaju pogrešan pristup obrazovanju. Kosovo ima problem da pristup Evropske Unije pretoči u konkretnu politiku.

Kako vi ocenjujete pomoć koju je IPS obezbedio kosovskoj Skupštini? Da li imate neke zahteve za IPS?

Skupština mnoge svoje uspehe u protekle tri godine duguje podršci IPS-a. IPS bi mogao da pomogne da članovi Skupštine bolje znaju svoje odgovornosti. Skupština nije samo mašina za donošenje zakona. Ona je dužna da kontroliše vladu kao i da izražava glas građana.

Moj Odbor u saradnji sa MPNT je zainteresovan da organizuje konferencije i seminare o temama obrazovanja i omladine. Dosta bi nam koristila pomoć IPS-a u uzdizanju svesti

kosovske javnosti o obrazovnim standardima EU pozivanjem EU stručnjaka na naše konferencije. Ja ću uskoro izneti konkretne predloge.

Da li vaš Odbor održava otvorene sednice sa stručnjacima?

Apsolutno. Baš smo 10. februara organizovali jednu otvorenu sednicu o nacrtu zakona o pozorištu na koju smo pozvali sve zainteresovane strane. Mi mnogo vodimo računa da uključimo sve aktere u postupak pisanja nacrtu i ućemo njihove preporuke u prerađeni nacrt zakona. Međutim Odbor nema nikakav budžet za angažovanje stručnjaka i istraživača. Ja sam lično tražio od predsednika Dacija da odredi budžet, ali do sada nije stigao nikakav odgovor. Uveravam vas da neću odustati od ovog pitanja, jer bez budžeta nećemo moći da radimo profesionalno.

Koji su zakonodavni prioriteti PDK parlamentarne grupe?

Mi podržavamo prioritete Vlade o zakonima vezanim za sprovođenje Standarda. Međutim, Skupština hitno mora da usvoji zakon o lokalnoj vladi i zakon o lokalnom finansiranju. Pilot projekti ne mogu da počnu bez odgovarajućih zakona. Zato je presudno uspostaviti potrebnu infrastrukturu za proces decentralizacije. Problem je u tome što Vlada to ne može da učini. Ostali prioriteti PDK-a su zakoni koji podržavaju razvijanje privrede i malih i srednjih preduzeća.

Šta mislite o nacrtu zakona o nezavisnoj komisiji za medije?

Ovaj nacrt zakona je najbolji promer kako opozicija može da igra konstruktivnu ulogu i koje su prednosti bliske saradnje između Kosovaca i međunarodne zajednice. Trenutna verzija nacrtu zakona stvorila bi pogodnu sredinu za kontrolu medija od strane vlade. PDK se protivi predloženom sastavu komisije (7 članova: 2 člana imenuje SPGS, 1 kosovska Skupština a 4 si iz građanskog društva ali ih izglasava Skupština). PDK zastupa nezavisnost medija od politike. NKM bi se mešala u rad javnih i privatnih medija.

Veoma mi je drago što vidim da je pismo koje je predsednik PDK-a, Hašim Tači uputio SPGS-a i ambasadoru Fijeskiju uzeto ozbiljno i potaklo Privremenog komesara za medije (PKM) da iznese nova rešenja. PDK podržava sve sugestije PKM-a. Nadam se da će nadležni Odbor uzeti ove preporuke u razmatranje i da će Skupština usvojiti prerađeni nacrt zakona. Na kraju želim da se zahvalim ambasadoru Paskalu Fijeskiju na konstruktivnoj saradnji i spremnosti da Kosovu obezbedi jedan dobar zakon.

Problematično sprovođenje zakona Skupštine

OEBS-ovo odeljenje za ljudska prava i vladavinu zakona pokrenulo je sastavljanje izveštaja o meri u kojoj se zakoni koje donosi kosovska Skupština sprovode preko podzakonskih akata, sa naročitim akcentom na zakone koji su proglašeni u periodu 2002-2003. Svi članovi Skupštine dobili su primerak ovog izveštaja. O njemu se opširno razgovaralo 3. februara na zajedničkom sastanku sa svim zamenicima ministara Vlade.

U izveštaju je data opšta ocena da je sprovođenje zakona kosovske Skupštine započelo sa izvesnim kašnjenjem, posle čega je većina odgovornih institucija uspela da postepeno prevaziđe početne teškoće. Glavni razlozi za kašnjenje uključuju: nedostatak dovoljnih sredstava u pravnim službama ministarstava, kao i koncentrisanje na pisanje novih zakona umesto na sprovođenje zakona koji su već na snazi. U izveštaju se preporučuje jačanje odgovornosti izvršnog ogranka PIS. To se može postići uspostavljanjem mehanizama nadzora za sprovođenje zakona kosovske Skupštine u kancelariji premijera i većim periodičnim nadzorom parlamenta nad aktivnostima izvršnog ogranka. U izveštaju je takođe data preporuka da se vrste normativnih akata na Kosovu precizno uredi, njihova hijerarhija, i organi koji su odgovorni za njihovo izdavanje usvajanjem zakona o normativnim aktima. Izveštaj može da se nađe na www.osce.org/kosovo/documents

Poslednji događaji

Predsednik se obratio Skupštini za godišnjicu

Predsednik Kosova, dr Ibrahim Rugova, je 26. januara 2005. godine održao svoje godišnje obraćanje kosovskoj Skupštini. Govoreći na dan otvaranja januarske plenarne sednice, predsednik je izrazio veru u stalni rast privrede na Kosovu, i izjavio da će postizanje nezavisnosti za vladu biti prioritet. Naglasio je da je vlada posvećena primeni Standarda i integraciji manjina. Predsednik Rugova je dalje najavio da će vlada razmotriti uspostavljanje diplomatskih predstavništava za Kosovo u nekoliko evropskih zemalja i u Sjedinjenim Državama. U govoru nije pomenuo nasilje iz marta 2004. godine.

Vlada finalizira svoj plan, prioritete zakonodavstva i poslovnik

Na plenarnoj sednici održanoj 22-23. decembra 2004. godine kosovska Skupština je raspravljala o nacrtu plana vlade, uključujući i prioritete, politiku i strategiju vlade za naredne tri godine. Članovi Skupštine iz vladajuće koalicije kao i iz opozicije, izrazili su mnoge sugestije o nacrtu. Pošto je analizirala sva mišljenja i predloge, Vlada je objavila svoj plan i prioritete, u jednom opširnom dokumentu od 30 stranica. Vlada je takođe usvojila svoj "zakonodavni dnevni red" za 2005. godinu, spisak od 122 zakona, koji do kraja 2005. godine treba da budu podneseni u Skupštini, uključujući 20 zakona koji se direktno odnose na Plan za primenu standarda. Vlada je prvog februara usvojila poslovnik, kako je predviđeno Planom za primenu standarda. Uzevši u obzir iskustva iz rada prethodne vlade i najbolje prakse iz drugih poslovnika koje su utvrdili različite međunarodne organizacije, novi vladin poslovnik je jasan, sveobuhvatan i promišljen. U poslovniku se u glavnim crtama definiše interakcija između premijera i ministara, izdavanje vladinih zakonskih akata, koordinacija i planiranje rada vlade, odnos sa Skupštinom i drugim telima i organizacijama PIS-a. Sva tri dokumenta mogu se naći na premijerovoj veb stranici na adresi:

<http://www.pm-ksgov.net/index.php?lang=en>

Skupština se sastaje na plenarnoj sednici; predsedništvo odlučuje o finansiranju stranaka

Na plenarnoj sednici od 23. februara, kosovska Skupština je, između ostalog, usvojila zakon o kosovskom konsolidovanom budžetu za 2005. godinu (KCB), te zakon o slobodi udruživanja u nevladine organizacije. Predsedništvo Skupštine je 1. marta usvojilo formulu o finansiranju političkih stranaka iz KCB-a, prema kojoj svaki politički subjekat, koji je predstavljen u Skupštini, dobija iznos srazmerno broju mesta koja ima. Ova formula predstavlja značajan napredak u odnosu na formule koje su usvajane prethodnih godina, po tome što ne pravi razliku između 20 rezervisanih mesta i 100 preostalih mesta u Skupštini.

SLKM objavljuje nameru da počne da učestvuje u PIS

Srpska lista za Kosovo i Metohiju (SLKM) je 24. februara objavila svoju nameru da počne da učestvuje u privremenim institucijama samouprave i od Vlade u Beogradu i državnog veća za Kosovo zatražila da jasno izraze svoj stav po ovom pitanju. "Pre svega tražimo mišljenje srpskog premijera Vojislava Koštunice, jer se on protivio izlasku kosovskih Srba na ove izbore," rekao je član SLKM, Randel Nojkić. Srpska lista za Kosovo i Metohiju tvrdi da je njihov zajednički cilj poboljšanje životnih uslova za njihovu zajednicu, ali i da pokažu da se standardi ne poštuju, te da je krajnji cilj kosovskih Albanaca neostvarljiv. Srpska lista za Kosovo i Metohiju će se pridružiti radnim grupama za decentralizaciju ako se sa zvaničnim odgovorom iz Beograda bude odugovlačilo.

Upitan da prokomentariše ovu vest, Slaviša Petković, nosilac liste Građanska inicijativa Srbija (GIS) i ministar za povratak i zajednice, ocenio je da odluka SLKM-a predstavlja manevar pošto je SLKM nanela dosta štete neučestvovanjem. S obzirom na negativnu reakciju savetnika srpskog premijera na ovu inicijativu, ostaje da se vidi da li će SLKM stvarno učestvovati. Kosovska Vlada je, sa svoje strane, pozdravila spremnost SLKM-a da okonča bojkot i pozvala svoje članove da pokažu spremnost da se uključe konkretnim merama i uzmu u obzir svoje birače na Kosovu, a ne Beograd.

Vlada i opštine u otvorenom pismu pozivaju na povratak

Premijer i ministri, predsednici šest radnih grupa za Standarde, su 25. februara bili domaćini sastanka o "Standardima i opštinama", kome su prisustvovali predsednici skupština opština, glavni zamenik SPGS-a, UNMIK-ov koordinator za standarde i predstavnici Kontakt grupe. Na sastanku je zaključeno da nema opravdanja za nesprovođenje standarda na opštinskom nivou, i da će za one opštine, koje to ne čine, biti reperkusija.

Stavljajući akcenat na povratak, kao jedan od najvažnijih standarda, sastanak je kulminirao izdavanjem otvorenog pisma u kojem se poziva na povratak raseljenih lica sa Kosova. Pominjući "naročitu odgovornost" većinske zajednice na Kosovu prema srpskoj zajednici, zahtevajući vraćanje okupirane imovine njihovim vlasnicima i traženjem poštovanja verskih objekata, u pismu se apeluje na raseljene da se vrate u svoje domove i integrišu u kosovsko društvo.

ORA kritikuje kosovski budžet za 2005. godinu

Na plenarnoj sednici Skupštine održanoj 28. januara 2005. Skupština je usvojila na prvom iščitavanju nacrt kosovskog konsolidovanog budžeta za 2005. godinu. U ime svoje političke stranke ORA-e, Veton Suroji je dao sedam glavnih kritika nacrta koji je dala Vlada.

Veton Suroji, predsednik ORA-e.

1. KONTINUITET

Predloženi budžet u stvari predstavlja nastavak prethodnih budžeta, koje je usvojila prethodna Skupština. Pokrivanje osnovnih administrativnih potreba Kosova u hitnoj fazi je jedina karakteristika ovog budžeta. Poslednji budžet nije obezbedio ekonomski razvoj Kosova niti ispunio potrebe, naročito u obrazovanju, zdravstvu i infrastrukturi; verovatno neće ni ovaj.

2. KONTEKST POLITIKE

Ovakav kakav je podnesen, sadašnji budžet ima iste nedostatke kao i prethodni. Ako se finansira iz istih prihoda kao prethodni budžet, to će značiti da Kosovo ostaje u istom začaranom krugu gde se

budžet finansira iz carine – pa zavisi od uvoza robe. Sa jedne strane, ovo će potisnuti domaće proizvođače, a sa druge strane neće doprineti izgradnji kapaciteta za uspostavljanje vladavine prava u unutrašnjim ekonomskim odnosima na Kosovu – KEK ima tretman eksploatatora budžeta, pa se zato sa odlivom sredstava za KEK i sprečavanjem njegove reorganizacije ovaj začarani krug nastavlja. Nacrt budžeta odražava istu ili slabiju ekonomsku aktivnost na Kosovu, jer se u njemu predviđa skoro isti nivo prihoda kao u prethodnoj godini. Prečutno, ovo znači da nacrt budžeta ne odražava zadatke iz Vladinog programa za ekonomsko oživljavanje Kosova.

3. DEFICIT

Nacrt budžeta je uveden sa planiranim deficitom od 105 miliona evra, koji treba da se pokrije gotovinom (PTK dividenda i ušteta koju drži Vlada). Ovo je zloupotreba potencijalnih finansijskih sredstava, koja su predviđena za razvitak. ORA misli da je Kosovu hitno potreban jedan specijalni razvojni fond, koji će stvoriti nova radna mesta u privatnom sektoru, poljoprivredi, i malim i srednjim preduzećima, sa posebnim finansijskim sredstvima, sa kojima neće raditi vlada ili njen budžet, nego će to pre biti neki specijalni subjekat, koji će ulivati ovaj novac u kosovski bankarski sistem sa sistemom zajma koji je specijalno napravljen i opremljen isključivo za radna mesta i razvoj.

4. BILANS PRIMOPREDAJE

Pošto trenutna vlada i Skupština nisu usvojile našu inicijativu da se napravi izveštaj o bilansu za primopredaju sa prethodnom vladom, samo možemo da pretpostavimo šta bi mogli da budu kapitalni izdaci ili roba koji su predstavljeni u ovom nacrtu budžeta. Ono što je očigledno o poslednjoj Vladi jeste premalo odrađenog posla – umesto toga, mnogo više vozila i drugih sličnih izdataka. Mi predlažemo jedan izveštaj koji će biti predstavljen u Skupštini o službenim vozilima nasleđenim od prethodne vlade i broju vozila koja ova vlada namerava da kupi pod budžetnom stavkom "roba i usluge".

5. ZAPOSLENJE, OBRAZOVANJE, ZDRAVSTVO

Nacrt budžeta za 2005. nastavlja sa trendom zapošljavanja administrativnih radnika. Zato mi tražimo da se sa ovim trendom prekine. Na osnovu uputstava iz međunarodnih finansijskih institucija, izveštaj o predviđanjima za smanjenje broja administrativnih radnika mora da bude uključen u predlog projekta nove vlade, kao i direktni rebalans/preraspodela sredstava radnika u prosveti i zdravstvu.

6. ZAKONI, NADLEŽNOSTI

Nacrt budžeta nije uzeo u obzir posledice novih zakona i nadležnosti koje će Kosovo preuzeti. Tako, kao što smo bili svedoci, Skupština neodgovorno usvaja nacрте zakona, kršeći poslovnik; bez obezbeđivanja predviđanja uticaja na finansijsko stanje. Vlada i Skupština treba da se usaglase oko zakona i nadležnosti, koje treba preneti, da bi ih uključili u rashod budućeg nacrta budžeta.

7. NETRANSPARENTNOST

Vlada nije odobrila našu inicijativu daseispitatrošenjebudžeta prethodne vlade, niti moguće zloupotrebe. To nalažost doprinosi atmosferi 'nekažnjavanja'. Nedostatak odgovornosti Vlade prema društvenom novcu viđen je decembra, kada je vlada potrošila preko 160 miliona evra u samo 20 dana. Netransparentnost toleriše ne samo to, nego obezbeđuje priliku za zloupotrebu novca koji je dodeljen za Kosovo da završi u privatnim džepovima.

Premijer Ramuš Haradinaj dao ostavku

Građani Kosova,

Poslednji rat na Kosovu uzrokovao je najmanje 12000 poginulih i na stotine i hiljada povređenih i onih koji su bili pod uticajem nasilja. Više od 120.000 domova i imovine je zapaljeno i uništeno i više od milion građana je nasilno proterano iz svojih domova u jednoj brutalnoj kampanji et-ničkog čišćenja.

Naša borba za slobodu je zahtevala mnogo žrtvovanja. I dan danas na hiljadu porodica se suočavaju sa bolom i neizvešnošću za njihove najmilije čija se sudbina još uvek ne zna. Mi još nismo završili posao.

Sa druge strane, mi smo prevalili dug put od 1999 g. i sada smo blizu ostvarenja naše nezavisnosti. To će biti najveće dostignuće za Kosovo i istovremeno i početak puta ka Evropskoj Uniji i NATO-u.

Za tri meseca, od kada je Vlada koju sam ja vodio položila zakletvu, mi smo ostvarili napredak koji je malo ko očekivao, naročito u pravcu ispunjenja standarda koje je postavila međunarodna zajednica sa ciljem napretka prema konačnom statusu Kosova. Ovaj status za nas je bio i ostaje isti: samo puna nezavisnost i suverenitet zemlje. Mi smo snažno pokazali da ćemo uvek raditi sa odanošću u pravcu stvaranja jedne demokratske, tolerantne, prosperitetne i poštovane zemlje, kako od samih naših građana tako i od celog sveta. Tokom ovog perioda međunarodna zajednica nas je razumela na pravi način i saradivala sa nama konstruktivno. Specijalni predstavnik generalnog sekretara UN-a, gospodin Jesen Petersen je

bio moj vrlo dobar saradnik i veliki prijatelj Kosova.

Građani Kosova, ništa sada ne sme da zaustavi naš put. Svako od nas treba da bude spreman da se na odgovarajući način žrtvuje da bi ova zemlja i ovaj narod posle mnogo vekova patnje i žrtvovanja ostvario zasluženu samostalnost.

Danas sam pozvan da se još jednom žrtvujem, a nikada nisam verovao da će se to dogoditi. Sada sam obavešten da je Haški tribunal podigao optužnicu protiv mene.

Na početku moram pred vama da kažem da nisam kriv za bilo kakav zločin koji mi se stavlja na teret. Ovo kažem zato što pre svega osećam odgovornost pred narodom. Svi moji postupci u ratu su bili u skladu sa ratnim moralom, međunarodnim pravilima i kodeksom ljudskog ponašanja. Već sam spomenuo da sam čitavo vreme radio za stvaranje jednog demokratskog društva, dostojnog da bude deo naprednog sveta. To podrazumeva i saradnju sa međunarodnom pravdom, bez obzira koliko je nepravедna u ovom trenutku. Osećam se uvređenim u ovom procesu, osećam se duboko dirnutim, osećam da me udaljavaju sa posla u vremenu kada sam dao maksimum za moju zemlju, ali moram to da prihvatim radi moje zemlje i radi svih nas.

Ja sam čovek Kosova, i zbog toga se svojevoljno žrtvujem za moju zemlju.

Prema tome, ja prihvatam ovaj teret. Ujedno i od vas tražim da prihvatite ovu činjenicu. Od vas tražim da prihvatite nešto što je gotovo nemoguće da se prihvati, ali učinite to u čast zemlje i nacije. Od vas tražim da imate na umu veliki interes zemlje.

Međunarodna zajednica je učinila jednu veliku grešku kada je osnivala jedan tribunal koji podjednako tretira borbe za slobodu i agresore koji su uništili čitave narode i pretvorili su region u ruševine. Želim da verujem da je to bila nenamerna greška. Želim da verujem da oni nisu hteli da se to desi. Znam da će većina njih biti šokirana ono-

liko koliko smo i ja i vi šokirani. Ovo što je pripremljeno potiče iz pripremljenih laži u Beogradu i od nagodbi koje su neki učinili sa srpskom vladom da bi predali srpske zločince. To je greška učinjena od nekoliko ljudi koju nemaju pojma šta se desilo na Kosovu i koji ne žele da znaju šta će se ovde desiti u buduće.

Ipak ja znam da nisam odgovaran za ono za šta me optužuju i takođe znam da će sud to potvrditi.

U predstojećim danima ja ću se konsultovati sa mojim kolegama i sa međunarodnom zajednicom oko moje buduće uloge. Sve što sam radio tokom svog

života bilo je na usluzi Kosovu. To činim i danas, prihvatajući nešto što je sa gledišta pravde neprihvatljivo.

Sada želim da se zahvalim svima na neprestanoj podršci koji ste mi pružili u najtežim vremenima. Želim da se zahvalim Alijansi za budućnost Kosova, zahvaljujem se kolegama u koaliciji na njihovim naporima, želim da se zahvalim predsedniku Rugovi i predsedniku Skupštine Daciju na njihovoj neprestanoj podršci. Takođe iskreno se zahvaljujem gospodinu Jesenu-Petersenu i generalu Kermbonu na iskrenom prijateljstvu koji su pokazali prema meni.

Danas ja podnosim ostavku na položaj premijera Kosova. Od mojih kolega vladajuće koalicije zatražio sam da nastave međuinstitucionalnu saradnju i da ojačaju vladajuću koaliciju. Samo na taj način, Kosovo će uspjeti da ostvari svoje težnje u kratkom roku.

To je još jedna prepreka na našem putu ka slobodi, demokratiji i suverenosti, ali uveravam vas da ništa i niko neće moći da zaustavi naš put ka nezavisnosti.

Doviđenja i hvala vam,

Ramuš Haradinaj, 8. mart 2005

Reakcije UNMIK-a

“Obavešten sam o odluci Ramuša Haradinaja da podnese ostavku na mesto kosovskog premijera. Ja naravno poštujem njegovu odluku, ali ne mogu kriti činjenicu da će njegov odlazak ostaviti veliku prazninu. Zahvaljujući dinamičnom rukovođenju Ramuša Haradinaja, njegovom privrženošću i viziji, Kosovo je danas bliže nego ikada u postizanju pretenzija sopstvenog konačnog statusa. Lično sam potišten što neću više raditi sa bliskim kolegom i prijateljem.

Svojom današnjom odlukom gospodin Haradinaj je još jednom postavio interes Kosova iznad svog ličnog interesa. Važno je da građani Kosova odgovore sa istim stepenom dostojanstva i zrelosti koje je pokazao Ramuš Haradinaj.

Razumem osećaj šoka i gneva povodom ovog događaja. Ipak apelujem na narod Kosova da izrazi svoja osećanja na miran način. Nasilan odgovor neće

pomoći Kosovu. Služiće samo onima koji su zainteresovani da blokiraju put napretka Kosova. Bilo bi to veliki korak unazad za Kosovo, narušilo bi sav uspeh postignut u poslednje vreme, a pod rukovodstvom gospodina Haradinaja.

Haradinajeva odluka da saraduje sa tribunalom nasuprot svom ubeđenju da je nevin, iako bolna za njega i njegovu porodicu, Kosovo i brojne prijatelje i kolege, uključujući i UNMIK, je u isto vreme i primer političkog sazrevanja Kosova kao odgovornog člana međunarodne zajednice. Ja verujem da će gospodin Haradinaj ponovo biti u mogućnosti da služi Kosovu za čiju bolju budućnost se toliko žrtvovao i za koju je toliko mnogo doprineo.

Važno je da ostanemo mirni i dostojanstveni tokom ovih dana. U skladu sa Ustavnim Okvirom i uredbama koje se primenjuju, zamenik premijera će privremeno voditi vladu. U

međuvremenu ja ću raditi sa Kosovskim političkim liderima kako bi bili u mogućnosti da što pre uspostavimo vladu koja će nastaviti bez odloženja ili prekida posao koji će povesti Kosovo ka ocenjivanju standarda ovog leta i do pregovora o statusu krajem godine. Apelujem na dve svim političke lidere da pokažu odgovornost ujedinjenjem u zajedničkoj težnji ka Kosovskim višim interesima u

ovom odlučujućem momentu. Zajedno možemo prebroditi trenutne poteškoće i nastaviti Kosovski put prema Evropi uspostavljanjem slobodnog, demokratskog, multietničnog, stabilnog i naprednog Kosova.”

*Specijalni predstavnik
generalnog sekretara,*

Søren Jessen-Petersen

8. mart 2005

Evropski Parlament raspravlja o procesu u pravcu konačnog statusa Kosova

Evropski parlament u Briselu bio je mesto dešavanja nove rasprave o procesu rešavanja konačnog statusa Kosova. Odbor Evropskog parlamenta za spoljne poslove je 25. januara 2005. godine organizovao dosta posećenu javnu raspravu o Kosovu. Sa ovom debatom, nakon usvajanja nekoliko rezolucija o Kosovu tokom proteklih godina i ranijih otvorenih rasprava na kojima su učestvovali članovi kosovske Skupštine, Evropski parlament ponovo radi na pitanju Kosov

Franklin De Vriz

Jedan od glavnih govornika koji se obratio Evropskom Parlamentu bio je Miša Gleni, autor nekoliko knjiga o Balkanu. On je podvukao da će 2005-2006. biti "prelomne godine", u kojima će se istorija ovog kraja kao "evropskog bureta baruta" završiti, ili, ako pregovori o konačnom statusu ne uspeju, postojaće realan i ozbiljan rizik od nasilja i intenziviranja društvenih problema, kao što su siromaštvo i organizovani kriminal. U svakoj debati o budućnosti Kosova najvažnije je

bilo garantovanje bezbednosti Srbima, naročito zato što su albanska i srpska zajednica na Kosovu mnogo više izmešane nego što to može da se učini na prvi pogled. Pošto konačni status o kome se raspravlja nije stabilan bez vlade iz Beograda, rekao je Gleni, najvažnije pitanje je onda ubediti srpsku vladu da prihvati ono što međunarodna zajednica želi za region. On je upozorio na otepljenje Kosova, jer bi Srbi koji žive južno od reke Ibra pobešli u kraj Preševo-Bujanovac,

što bi moglo da destabilizuje tamošnju krhku ravnotežu. Dok je sa jedne strane naglasio da isključenje Beograda iz procesa može lako da stvori nestabilnost u dugoročnom periodu, Gleni je podsetio da Srbija nije monolitna, što se odnosilo na to da je predsednik Tadić pozvao kosovske Srbe da izađu na izbore oktobra 2004. godine, za razliku od premijera Koštunice. Gleni je rekao da je potrebno više raditi sa Srbijom i zalagao se za fleksibilnije kriterijume za pristup u Evropsku uniju za zemlje zapadnog Balkana.

Profesor Žak Rupnik iz "Centre d'Etudes et de Recherches Internationales" (Centar za međunarodne studije i istraživanja) govorio je o procesu nazadovanja, ne samo na Kosovu, kako se pokazalo u događajima iz marta 2004. godine, nego i u Beogradu gde političke elite više ne žele da se bave ovim pitanjem. Profesor Rupnik se prisetio svog susreta sa pokojnim srpskim premijerom Zoranom Đinđićem, koji je rekao "Kosovo je po meni završeno poglavlje – mada to ne smem javno da kažem, jer politički uslovi za to nisu sazreli." Posle izbora iz decembra 2003. godine na kojima je Srpska Radikalna stranka ubedljivo pobedila, politička situacija izgleda još kom-

plikovanija. Rupnik se slaže da će tretman srpske manjine biti lakmus proba sposobnosti međunarodne zajednice da obezbedi trajna rešenja. Ali je takođe naglasio da je protektorat "infantilizovan", s obzirom da kosovska Skupština nema najvažnije nadležnosti za budžet i oporezivanje. Rupnik se zalagao za "uslovnu nezavisnost" za Kosovo. Kao neke od uslova naveo je spremnost svih političkih snaga da se odreknu nasilja i svake promene granica (zabrana ujedinjenja sa Albanijom) i garancije za srpsku manjinu, uključujući i pravo na učešće u političkom procesu. EU treba da se drži obećanja o "ulasku u evropsku orbitu u bilo kom obliku", nudeći tako bolje izgleda od nacionalističkog plana, podvukao je on.

Dr Nikolas Vajt iz Međunarodne krizne grupe (ICG) predstavio je najvažnije nalaze izveštaja o Kosovu. Podvlačeći da status kvo ne može da se nastavi, ukazao je na stagniranje privrede zbog neodređenosti zakonskog+pravnog i ustavnog položaja Kosova i opasnosti od novog domaćeg nasilja. Zato je, kako je rekao, neophodno da sve stranke odmah da počnu da rade da bi Kosovo uspostavile kao nezavisnu državu koja može da garantuje prava manjinama. Srbija mora da prihvati

stvarnost i shvati da Kosovo ne može da se vrati pod vladavinu Beograda, rekao je, dok Kosovo mora da shvati da zaštita manjina predstavlja uslov sine qua non za njegovu nezavisnost.

U izveštaju ICG-a definisan je vremenski raspored za rešenja i događaje koji bi doveli do međunarodnog priznavanja Kosova do polovine 2006.-te godine. ICG zastupa mišljenje da Kontakt grupa treba da u glavnim crtama sastavi četiri presudna osnovna pravila pre određivanja konačnog statusa:

da je zaštita manjinskih prava na Kosovu pitanje od koga će najviše zavisiti progres i da neće biti podržan ni povratak Kosova pod vladavinu Beograda, ni otpljenje, niti bilo kakvo moguće ujedinjenje Kosova sa Albanijom ili bilo kojom susednom državom ili teritorijom. Istovremeno, Generalni sekretar Ujedinjenih nacija treba da imenuje specijalnog izaslanika da bi započele konsultacije o sadržini sporazuma i procesu, kojim ga treba sprovesti. Sredinom 2005. godine, Ujedin-

jene nacije su dužne da ocene posvećenost kosovske vlade demokratiji, dobroj vladavini i standardima ljudskih prava. Ako ocena bude pozitivna, specijalni izaslanik treba da pripremi tekst nacrtu sporazuma -- 'Kosovskog sporazuma' -- i podatke o jednoj međunarodnoj konferenciji koja treba da ga usvoji. Kosovska Skupština uz međunarodnu pomoć mora da počne da sastavlja nacrt ustava, kaže ICG, koji će zadovoljiti uslov da mora da postoji potpuno poštovanje i zaštita

manjina. Tekst ustava, ako ga međunarodna konferencija usvoji, činiće deo predloženog Kosovskog sporazuma.

S obzirom na sve što se dogodilo u prošlosti i nesigurnosti o ponašanju u budućnosti, ICG zastupa stav da treba definisati neka ograničenja na slobodu akcije nezavisnog Kosova: u višim sudovima na Kosovu radiobijedanbrojmeđunarodno imenovanih sudija, a određene međunarodne strane trebalo bi da obezbede da određena ključna pitanja, vezana za prava

manjina i druge dogovorene obaveze, mogu da se iznesu na sud; na Kosovu bi postojali međunarodni posmatrači -- 'Kosovska posmatračka misija' -- dabiširoj međunarodnoj zajednici referisala i preporučivala odgovarajuće mere ako Kosovo podbaci sa svojim obavezama. Nakon ovih mera, ICG podržava održavanje međunarodne konferencije i usvajanje ustava od strane kosovskih građana referendumom. Svesni da će Srbija -- a možda i Rusija -- odbiti da sarađuju na delu ili celom planu, ICG kaže da predloženi proces ne treba da bude talac takve eventualnosti: situacija je na terenu na Kosovu previše osetljiva, a status quo previše neodrživ na previše načina, da bi međunarodna zajednica dozvolila da se njegov budući status neodređeno dugo drži u neizvesnosti. Dok as jedne strane opravdane brige Srba treba potpuno uzeti u obzir, naročito u vezi statusa srpske manjine na Kosovu, Beograd treba od početka upozoriti da "voz kreće, sa vama ili bez vas", i pozvati da u potpunosti učestvuje u dostizanju najboljih mogućih uslova nagodbe.

Za vreme rasprave se činilo da članovi Evropskog parlamenta (MEP) mogu da se slože sa iznetim predlozima. Međutim, neki od članova izrazili su skepticizam po pitanju rokova. Član Svoboda (iz Nemačke) je rekao da podržava nezavisnost ali uslove ne treba razvodnjavati. Evropske vrednosti se moraju poštovati, a istorija Kosova, koja ima više lica, se mora priznata (u negativnom kontekstu je pominjana kontroverza oko murala u Skupštini februara i marta 2004. godine). Ali je upozorio da će se o sta-

tusu Kosova odlučiti sa ili bez Beograda, a radije sa njim. MEP Jelko Kacin (iz Slovenije) je rekao da samoizolacija Srba na Kosovu i bojkotovanje izbora ne predstavljaju rešenje. Kosovu je potrebna jasnoća o njegovoj evropskoj perspektivi putem nekog ekonomičnog rešenja. On se zalagao za regionalni sporazum o slobodnoj trgovinskoj razmeni između Kosova, Crne Gore, Makedonije i Bosne i Hercegovine, kojim bi se Albancima i Srbima (iz BiH i Crne Gore) omogućilo da intenziviraju privrednu saradnju -- što bi bilo korisno za razgovore o statusu.

Kim Frajdberg, Specijalni savetnik SPGS-a, je u kratkim crtama govorio o najnovijim dešavanjima na Kosovu i tome kako UNMIK vidi put napred. Pomenio je napredak u oblasti bezbednosti, i rekonstrukciju škola i kuća uništenih u martovskom nasilju 2004. godine. Prioriteti među standardima su definisani i svi se tiču manjina. PIS su dobile nova ovlašćenja u oblastima koje nisu vezane za suverenitet. Istovremeno, sada postoji politika odgovornosti kojom se predviđaju sankcije koje SPGS može da upotrebi protiv funkcionera koji ne zadovoljavaju ili stopiraju pokušaje da se dođe do napretka u ključnim oblastima (kao što su prava manjina, sloboda kretanja, povratak raseljenih lica, jednako obezbeđivanje službi, odgovorni mediji i bezbednost). I u privredi su prenesene nadležnosti. Frajdberg je pomenio da se premijer Haradinaj brzo pokazao kao neko na čelu jedne energične, odlučne vlade sa željom da postigne realni napredak i dopre do manjina. Frajdberg je

dao primere razočaravajućeg učesća kosovskih Srba u ovim procesima.

O putu napred, gospodin Frajdberg je govorio o kvartalnim pregledima primene Standarda, da bi Kontakt grupa i Savet bezbednosti mogli da mere napredak. U vezi ocene tromesečnog perioda sa početkom od novembra, ima nekakvog napretka, ali još mnogo toga treba da se uradi, posebno u oblastima kao što su povratak ili sloboda kretanja. U ovom kontekstu, gospodin Frajdberg je izneo stav da za nedostatak napretka zbog neučesća kosovskih Srba, ili zbog aktivnog blokiranja, neće biti okrivljeni oni koji se iskreno trude da napredak bude ostvaren. Rešavanje statusa će pomoći Kosovu oko njegove teške ekonomske i društvene situacije, a takođe će Beogradu omogućiti da se bavi svojim privrednim i društvenim prioritetima, naglasio je gospodin Frajdberg. Sa jasnim pristupom i jasnim rasporedom, očigledno je da uloži rastu. "Prilika je da konačno vidimo da se Kosovo kreće u pravcu jednog stvarno multietničkog društva, pošto je većinska zajednica uvidela da put ka rešavanju statusa vodi preko konsolidovanja prava manjina. Verujemo da je shvaćena potreba da se manjine dosegnu i vrata u društvo. Sada, na primer, vidimo brzo kretanje ka decentralizaciji koje je neke iznenadilo, uključujući i one na Kosovu i u Beogradu koji već neko vreme i traže." Gospodin Frajdberg je dao komentar o riziku od traženja rešenja koja nisu stvarna rešenja, kao što je teritorijalna podela ili otepljenje. U slučaju pozitivne ocene Standarda polovinom 2005. godine, treba rešavati mnoga

pitanja. Skoro je sigurno da će svaka vlast 'posle statusa' na Kosovu tražiti međunarodno civilno i bezbednosno prisustvo da bi obezbedila stabilnost i stalno kretanje u pravcu evropske integracije.

Nebojša Čović, predsednik Koordinacionog centra za Kosovo i Metohiju u savetu ministara Srbije i Crne Gore, podvukao je da "UNMIK-ov mandat nije da uspostavi nezavisnu državu". On je upozorio one, koji bi mogli da padnu u iskušenje da rešavaju pitanje kosovskog statusa bez slaganja Beograda, da to ne bi bilo trajno rešenje. On je takođe stavio pod znak pitanja ocenu do sada ostvarenog napretka. Skender Hiseni, politički savetnik kosovskog predsednika, rekao je da bi jedino pitanje trebalo da bude "nezavisnost - kada?" On je podvukao da je nezavisnost praktično pitanje: Kosovo nema mogućnost uzimanja zajmova iz međunarodnih finansijskih institucija niti može da sarađuje sa svojim susedima. Nakon nezavisnosti, prvenstvo bi imao neki regionalni aranžman, tipa Šengen sporazuma. Trenutna nesigurna politička situacija izaziva rast tenzija, upozorio je Hiseni.

MEP Doris Pak (Nemačka), koja predsedava delegacijom EP-a za odnose sa jugoistočnom Evropom, podsetila je publiku da EU ne želi Srbiju ili Kosovo u okviru EU dogod se ne reše njihovi problemi. Podvlačeći da nema rešenja bez ili protiv Beograda, potvrdila je da su granice Kosova određene i ne mogu se menjati, te da se nezavisnost Kosova može ostvariti samo kada se desi povratak raseljenih lica i izbeglica, a zaštita ljudskih prava i ostali uslovi zadovolje.

Nova nastojanja da se razvije saradnja između regionalnih parlamenata i organizacija građanskog društva

Lulzim Peci, izvršni direktor
Kosovski Institut za politička istraživanja i razvoj (KIPRED)

Projekat parlamentarne prakse istok zapad (EWPPP) iz Holandije u saradnji sa parlamentima i izabranim nevladinim organizacijama iz zapadnog Balkana je decembra 2004. godine započeo program, koji će trajati tri godine, pod nazivom Zakonodavna tela i građani: jačanje demokratskih institucija i građanskog društva u zapadnom Balkanu.

Ciljne grupe su članovi i radnici parlamenata i predstavnici organizacija građanskog društva iz Albanije, Bosne i Hercegovine, sa Kosova, iz Makedonije i Srbije i Crne Gore.

Članovi kosovske Skupštine, koji će biti deo stalnih aktivnosti projekta sa Kosova i na regionalnom nivou, biće izabrani u

saradnju sa šefovima uspostavljenih parlamentarnih grupa u Skupštini. Partnerska nevladina organizacija EWPPP-a na Kosovu je kosovski Institut za politička istraživanja i razvoj (KIPRED).

Program ima za cilj da pomogne parlamentima i nevladinim organizacijama zemalja zapadnog Balkana da poprave funkcionisanje demokratskih institucija i učešće građanskog društva u procesu odlučivanja. Pomoć dolazi u trenutku kada međuetničke tenzije, političke tendencije ekstremne desnice, korupcija i organizovani kriminal i dalje predstavljaju glavne prepreke za demokratsko institucionalnu izgradnju kapaciteta u zemljama zapadnog Balkana.

Ovaj program će pojedinačno raditi sa zemljama u regionu, i u isto vreme dotaći važnost regionalne transparentnosti i komunikacije radi efikasnog demokratskog razvoja. Regionalna komponenta je najvažnija za uspeh ovog programa, na osnovu ideje da je stvaranje stabilnog i mirnog južnog boka vitalan za budućnost Evrope.

Program će obuhvatiti godišnju stalnu konferenciju parlamenata i nevladinih organizacija, okupljajući regionalne timove poslanika i predstavnika nevladinih organizacija radi razmene ideja i obezbeđivanja rešenja za pitanja koja su važna za region; dvogodišnje regionalne okrugle stolove; i trilateralnu regionalnu razmenu koje se sastoje od poseta udruženih delegacija iz parlamenta/građanskog društva dva ili tri partnera nekom trećem susednom parlamentu/zemlji.

Na sastanku EWPPP i regionalnih partnera, koji je održan u Skoplju 13. januara 2005. godine pošto je postignut dogovor o dve trilateralne regionalne razmene. Parlamenti/ organizacije građanskog društva sa Kosova, iz Makedonije i iz Crne Gore predstavljaju jedan trougao, a Albanija, Bosna i Hercegovina i Srbija će predstavljati drugi.

Teme o kojima će se raspravljati u trilateralnoj regionalnoj razmeni iz Kosova, Makedonije i Crne Gore biće zajednička pitanja koja se tiču ovih parlamenata/zemalja: decentralizacija i reforma lokalne vlade, demokratizacija političkih stranaka i vladinih institucija kao i istra-

živanje mogućnosti za uvećanje regionalne saradnje.

Razmena iskustava u ovim oblastima kao i mogućnost otvorenih sednica sa međunarodnim i lokalnim stručnjacima imaju za cilj da olakšaju savetodavni dijalog na regionalnom nivou, koji može da doprinese naučenim lekcijama i donošenju novih ideja o tome, kako raditi na ovim pitanjima u korist i na zadovoljstvo ljudi zemalja u regionu.

Pored toga, domaći timovi parlamenta/građanskog društva će se redovno sastajati da bi utvrdili i pratili planiranje i sprovođenje programa. Domaći timovi će biti odgovorni za izbor tematskih pitanja, određivanje prioriteta, obezbeđivanje ravnomernog učestvovanja u regionalnim aktivnostima, i pripremu programskog materijala.

Program će, pogotovo mladim parlamentarnim vođama, dati dodatnu priliku da prošire svoje obrazovanje i znanje o međunarodnim pitanjima i o kreiranju politike. EWPPP će obezbediti manje školarine za odabrane predstavnike iz parlamenta/NVO sektora iz ciljnih zemalja za kraće studijske posete akademskim institucijama u Holandiji.

KIPRED željno očekuje saradnju sa relevantnim zainteresovanim stranama da bi ovaj program učinio dodatim instrumentom za pomoć primeni Standarda za Kosovo i za opšte uvećanje nivoa razvoja demokratije na Kosovu.

Intervju sa Aleksandrom Borg-Olivijeom, UNMIK-ovim pravnim savetnikom.

“Moramo da radimo kao partneri”

Intervju obavili Franklin de Vriz i Uli Štajnle, OEBS

Pratili ste razvijanje Skupštine od samog početka. Šta vi smatrate za glavne uspehe Skupštine u protekle tri godine i gde je potrebno da se Skupština još poboljša?

Svedok sam ogromnog napretka u izgradnji institucija uopšte, kao i konkretno u Skupštini. Novostvorenom zakonodavnom telu nije lako da od samog početka počne da radi efikasno. Bilo je dosta smetnji, ali mislim da Skupština zaslužuje svaku pohvalu zato što se uspostavila i zato što pokušava da postigne više. Takođe mislim da je Skupština postigla određenu zrelost. Impresioniran sam dostojanstvom sa kojim poslanici prilaze svom poslu.

S obzirom da savetujete SPGS-a u vezi proglašavanja nacrtu zakona, kakav je vaš utisak o kvalitetu usvojenih zakona?

Jedan broj zakona nije mogao da bude proglašen zato što je bilo izvesnih teškoća ili su bile potrebne dalje mere. Rekao bih da ima nekih zakona umerenog i opsežnog kvaliteta, koji su pripremljeni uz potrebna mišljenja stručnjaka. A ima nekih koji su sastavljeni prilično loše, možda iz političkih razloga. Ranije je ponekada bilo unekoliko nezdrave utrke između Vlade i Skupštine da se dokaže ko vrednije radi. Zbog toga neke zakonodavne inicijative nisu bile potpuno i ispravno

pripremljene. Ovo je opet odložilo potrebna razmatranja zakona, a reakcija SPGS-a bila je da ih ne proglasi. Ima prostora za poboljšanja u smislu da se koristi potrebna ekspertiza prilikom pisanja zakona. Na primer, u oblasti trgovinskog prava, jasno je da su Vlada i Skupština imale koristi od

podrške stručnjaka. Ali takođe treba reći da Skupštini nije lako da za kratko vreme shvati sve evropske, ustavne i standarde ljudskih prava.

Koliko su u celom okviru dosledni zakoni koji se donose?

UNMIK je i dalje odgovoran za ono što se događa na Kosovu.

Zato mi imamo jasnu dužnost i odgovornost da obezbedimo da u zakonima postoji doslednost. Ne možemo da dozvolimo da se proglašavaju zakoni koji kod sudija i građana izazivaju pometnju. Ne želimo da za sobom ostavimo loše tekovine. Ne kažem da nedoslednosti nema, ali mi pokušavamo da na

najmanju meru svedemo one nedoslednosti za koje znamo, iako je verovatno to što znamo samo vrh ledenog brega.

Rekli ste da je UNMIK odgovoran za doslednost svih zakona. Da li to uključuje i zakone u prenesenim oblastima nadležnosti?

Da, apsolutno. Svaki zakon koji stupi na snagu je, na kraju krajeva, na snazi zato što ga je proglasio SPGS, bez obzira da li je reč o rezervisanom ili prenesenom području. SPGS ima punu odgovornost za ovaj čin i onda je takav zakon spreman da uđe u pravnu literaturu.

Jedan nedavni izveštaj OEBS-a o sprovođenju zakona pokazuje da još mnogo toga treba učiniti u vezi podzakonskih akata. Šta vi mislite o ovim zaključcima?

Zakon, koji donese Skupština, obično daje širi legislativni okvir o nekoj temi. Ali kada se radi o delotvornom sprovođenju, ono dosta zavisi od sposobnosti ministarstava da obezbede efikasna podzakonska akta. I očigledno je da nema istog žara da se postigne da zakoni deluju, koliko je bilo kada su sastavljani. Mislim da bi bilo korisno obratiti više pažnje na celu oblast podzakonskih akata, koja su neophodna za sprovođenje zakona.

U vezi ovoga postoji velika potreba za mehanizmima odgovornosti. Ne vidim da je Skupština mnogo zainteresovana da utvrdi šta se događa sa nekim zakonom pošto se izglasa i usvoji. Potrebni su mehanizmi nadzora i praćenja da bi se videlo da li se neki zakon sprovodi onako, kako je to zakonodavac nameravao, da

li se primenjuje onako, kako je zakonodavac želeo da se primenjuje, i da li se sudovi njima povinuju na ispravan način.

Kako će po vašem mišljenju ova nova situacija koalicione vlade nasuprot opoziciji u Skupštini uticati na tok zakonodavstva?

Ideja o Vladi sa jedne strane i parlamentarnoj opoziciji s druge odražava se na to šta se događa u većini demokratskih društava. Ovakav model obično daje produktivnije rezultate. Kod Vlade primećujemo novo pouzdanje, koje u prvom sazivu nije postojalo. U prvom sazivu, Vlada nikada nije bila sigurna šta će se desiti kada pošalje neku stvar Skupštini, zato što nije postojala jasna lojalnost i dogovor stranaka

Koje je glavne probleme utvrdila UNMIK kancelarija lokalne administracije sa onim nacrtima zakona, koji nisu proglašeni ili je bilo potrebno da se ponovo podnesu Skupštini radi izmena?

Glavni problemi koje mi tražimo su delovanje u skladu sa Rezolucijom Saveta bezbednosti UN 1244 i sa Ustavnim okvirom, kao i poštovanje podele dužnosti između PIS-a i SPGS-a. U poslednje vreme mi smo mnogo blaži po pitanju koje ćemo zakone usvojiti. Stalo nam je do kvaliteta, ali Skupštini prepuštamo odgovornost jer je ona sama odgovorna za zakone koje donosi. Mi neki zakon stopiramo samo ako je kontradiktoran Ustavnom okviru ili Rezoluciji Saveta bezbednosti UN 1244.

Znači to je novo?

To je promena do koje je došlo da bi se PIS-u omogućilo da

raste i uči na svojim delima umesto da se uvek mešamo i govorimo morate ovo ili ono.

Da li se to takođe odražava u boljoj komunikaciji sa PIS-om?

Da, situacija se znatno popravila i Skupština više ne voli da donosi zakone koji se ne proglašavaju. Tako da mi svi učimo na svojim greškama i mislim da sada postoje procedure koje postaju efikasnije. Dosta se trudimo da ostvarimo mnogo bolju komunikaciju sa Skupštinom a i Predsedništvo je spremno da se popravi. SPGS je postavio za prioritet da moramo da radimo kao partneri, i da moramo da budemo koliko je moguće konstruktivni. Ne tako davno, naši interesi nisu uzimani u obzir, ili ih Vlada nije prenosila Skupštini, pa je Skupština počinjala diskusije ne znajući koje teškoće postoje. Možda smo bili unekoliko krivi što nismo bili dovoljno efikasni i što nismo obezbeđivali da naši interesi svi budu poznati svima.

Jedno od pitanja o kome se razgovaralo u vezi Ustavnog okvira bilo je moguće produženje mandata Skupštine sa tri na četiri godine.

To je bio jedan politički mane-

var. Znali smo u šta Skupština sprema da se upusti –sveobuhvatnu reviziju Ustavnog okvira. Uvek smo jasno stavljali do znanja da je Ustavnim okvirom predviđeno da Skupština unosi izvesne izmene i da ona o svojim predlozima može da razgovara sa UNMIK-om. Ali dozvoliti Skupštini da započne sveobuhvatnu reviziju bez poziva nije bilo na mestu. Ustavni okvir je usvojen i razvijen kao rezultat vrlo opsežnih konsultacija, koje su uključile sve zajednice, ključne aktere u glavnim gradovima, Savet bezbednosti Ujedinjenih nacija, Generalnog sekretara Ujedinjenih nacija, Sjedinjene Države i Evropsku Uniju. Zato on čini promišljenu ravnotežu.

Njera nga çështjet e diskutuara në raport me Kornizën Kushtetuese ka qenë zgjatja e mundshme e mandatit të Kuvendit nga tri në katër vite.

Pre izbora skoro da je postojala saglasnost da ovo može da se desi. Pokazali smo da ne bi bilo problema s naše strane ako postoji dogovor u PIS-u i skoro da se to dogodilo. Ali posle objavljivanja revizije standarda polovinom godine, promenila se čitava dinamika. Sada PIS više nisu bile zainteresovane da produžavaju Skupštinu koja bi mogla biti privremena.

Kratka biografija:

Gospodin Borg-Olivije je pravnik sa Malte, a kao pravni savetnik pri UNMIK-u radi od 2000. godine. On je pokretačka sila razvijanja Ustavnog okvira. Veći deo svog profesionalnog života služio je u kancelariji za pravna pitanja u Sekretarijatu Ujedinjenih nacija u Nju Jorku (od 1973. godine) sa naročitom specijalizacijom u ustavnim pravilima i praksi Ujedinjenih nacija.

Intervju sa Šerifom Konjufcom, portparolom kosovske Skupštine

Uvećavanje uticaja rada svih članova Skupštine

Intervju obavio Edmond Efundija, NDI

Na uvodnom kursu za novu Skupštinu, u vašoj prezentaciji za članove Skupštine o ulozi vaše službe, opozicija je dale neke primedbe, o tome, kako nije određeno dovoljno vremena za izveštavanje o aktivnostima opozicije?

Nema ni jednog događaja u Skupštini o kome ne izveštava skupštinska služba za štampu i obaveštavanje javnosti, bez obzira na političku pripadnost poslanika, bilo da pripadaju većinskoj koaliciji ili opoziciji. U stvari, naša služba medije poziva da izveštavaju o određenim događajima u vezi većine aktivnosti poslanika, i štampi daje uputstva o ovim događajima ili aktivnostima. Mi ovo stalno radimo, mada mediji nisu uvek prisutni. To se takođe šalje različitim službama međunarodnih organizacija koje su prisutne na Kosovu i službama nevladinih organizacija koje su zainteresovane za aktivnosti Skupštine. Naše objave za medije daju se na mnogim radio i TV stanicama.

Ja razumem interese ovih poslanika, pošto je nezadovoljavajuće biti u opoziciji. Većinu poslova u Vladi i Skupštini obavlja većina, pa zato na opoziciji ostaje da kritikuje i vodi političke bitke da bi pridobila simpatije birača. Naša služba je uvek spremna da govori o aktivnostima koje obavlja opozicija, ali ona je ta, koja treba da vodi političke borbe i aktivnosti. Naša služba nije obavezna da piše o aktivnos-

tima, koje se, u stvari, nikada nisu dogodile ili da objavljuje informacije, kojima se vređa dostojanstvo bilo kog poslanika, ministra ili ostalih građana.

Koje usluge može jedan poslanik da očekuje od vaše službe?

Skupštinska služba za štampu i obaveštavanje javnosti pored svakodnevnih aktivnosti Skupštine – kao što su sastanci predsedništva, sastanci predsednika Skupštine, članova predsedništva, rad odbora – izveštava o aktivnostima parlamentarnih grupa, poslovanju unutar zgrade Skupštine i aktivnostima pojedinačnih članova u Skupštini. Ove informacije šalju se na stotine adresa i objavljuju na veb stranici Skupštine, te u skupštinskom Biltenu, koji izlazi na albanskom, srpskom i turskom jeziku.

Poslanici treba da nas obaveštavaju o svojim aktivnostima, da bi mi mogli da pozivamo medije da o njima izveštavaju, a naša služba priprema dodatne prateće informacije. Mi smo uvek otvoreni i spremni da objavljujemo napise bilo kog poslanika u Biltenu ili na veb-sajtu. Ali, poslanici se retko odazivaju na naš zahtev da pišu o nekom pitanju za koje mislimo da su nadležni. Ovo se događa zbog njihove prezauletosti poslom, i zbog činjenice da su više zainteresovani da razgovaraju sa raznim novinama, a pogotovo

elektronskim medijima, ili je možda tako zato što naša služba nema budžet da plaća za napise.

Da li je služba za štampu i obaveštavanje ikada imala neki projekat u cilju uzdižanja svesti građana o ulozi

Skupštine i načinima da se građani uključe u procese odlučivanja?

Ustavnim okvirom nije predviđena mogućnost da neka grupa građana sponzorise zakon. Organizacije građanskog društva i grupe građana umesto toga mogu da pripreme nacrt zakona i predstave ga preko parlamentarnih odbora, parlamentarnih grupa, ili nekog pojedinačnog poslanika, koga podržavaju drugih pet. Drugu teškoću predstavlja to, što nema dovoljno mesta za učešće gostiju na plenarnim sednicama, a mnoge međunarodne institucije na Kosovu zahtevaju da učestvuju na plenarnim sednicama.

Skupština je usvojila zakon o pristupu zvaničnim dokumentima, kojim se lokalne institucije obavezuju da budu transparentne, a uskoro treba da počne sprovođenje programa arhive elektronske dokumentacije. To će služiti za uvid građana u rad i dokumentaciju Skupštine. Skupštinu su posetile razne grupe građana, domaći i strani studenti i oni su se upoznali i dobili obaveštenja o radu i organizaciji Skupštine. Ali osim obuka studenata sa pravnog fakulteta i fakulteta političkih nauka, nikada nije sproveden neki drugi projekat u cilju obaveštavanja građana o radu Skupštine.

Sigurno je da bi mnoge organizacije građanskog društva želele da daju svoje stavove pre usvajanja nekog zakona, ali na veb stranici Skupštine nema spiska nacrta zakona o kojima treba da se raspravlja u Skupštini, niti dnevnog reda parlamentarnih grupa? Zašto je to tako?

Iz dana u dan, organizacije građanskog društva se sve

više čuju i njihove su uloge sve vidljivije, pa tako i njihov uticaj na kosovsko javno mnjenje. Zbog poteškoća sa uspostavljanjem institucija, i teškoća sa njihovim ispravnim funkcionisanjem, skoro niko nije mislio o brigama građanskog društva. Međutim, u drugom delu mandata prethodne Skupštine, parlamentarni odbori su držali otvorene sednice, i čuo se glas predstavnika građanskog društva. Kao što znate, ove sednice su otvorene i direktno ih prenosi televizija. Novinari opširno izveštavaju o radu kosovske Skupštine. Bilo bi zgodno ako bi se nacrti zakona štampali pre nego se usvoje, ali nikada nije postojao takav zahtev. Međutim, ovakvu odluku treba da donese sam skupštinski sekretarijat, a ne naša služba.

U prvoj fazi rada Skupštine, sekretar Skupštine (međunarodni) je strogo zabranjivao pozivanje medija da izveštavaju o sastancima parlamentarnih odbora, niti su radnici naše službe to smeli da rade! Pošto je usvojen poslovnik, učešće medija na sastancima se na zahtev predsednika dotičnog odbora dozvoljava.

Da li je istina da se novinarima ne daje dnevni red pre dana zasedanja Skupštine?

Tačno je, detaljni dnevni red zasedanja se ne daje novinarima, pošto uvek pre početka sednice može da se izmeni. Ali, posle svakog sastanka predsedništva, kada se utvrdi dnevni red naredne sednice, ona se šalje medijima. Na taj način se novinari koji stalno izveštavaju o radu Skupštine obaveštavaju o čemu poslanici treba da raspravljaju na sledećem zasedanju.

Da li je kosovska Skupština spremna za “žensku parlamentarnu grupu”?

Besa Luža,
Fridrih Ebert Stiftung (FES)

Polazeći od opštih napora da se položaj žena u oblastima aktivnosti kosovskog društva ojača, opet se došlo do jedne ideje, koja nije nova na političkoj sceni. Očigledna je potreba da se oformi “ženska parlamentarna grupa” u kosovskoj Skupštini, jedna međuparlamentarna grupa čija bi misija bila saradnja i forum (zašto ne i konsenzus) svih žena poslanica o važnim pitanjima, sa sve većim zahtevima žena političara da budu aktivnije uključene i dobiju više rukovodećih nadležnosti uz svoje muške kolege. Ova “ženska parlamentarna grupa” dala bi priliku svim ženama poslanicama, bez obzira na njihovu etničku ili stranačku pripadnost, da pokreću i brane svoje zajedničke interese, ne samo one koji su direktno važni za njihovu grupu, nego za sve kosovske građane.

Fridrih Ebert Stiftung (FES) je podržao ideju koja se pojavila na diskusiji za okruglim stolom sa ženskim parlamentarcima koji je održan početkom 2001. godine, kada su mnogi parlamentarci i žene političari usvojili ideju o ženskoj parlamentarnoj grupi u novoj kosovskoj Skupštini. I pored svih pozitivnih napora i podrške raznih organizacija, ova ideja nije postala stvarnost. Očigledno nisu pronađeni mehanizmi da se ova ideja razradi u jednom realnom projektu ili oni u datim okolnostima nisu funkcionisali.

Snažne ženske parlamentarne grupe predstavljaju unekoliko novu pojavu u zakonodavnim telima mnogih zemalja. Što više žena biva izabrano, one se uspešnije udružuju po nizu pitanja. U regionu, i u evropskim i drugim zemljama, postoje različita iskustva sa ovakvim telima u parlamentu, od kojih su neka tela prava, kao parlamentarni odbori (kao što je slučaj u Nemačkoj), neka predstavljaju podparlamentarnu grupu, a u nekim zemljama čine međuparlamentarnu grupu, što bi u slučaju Kosova više odgovaralo.

Ideja opet postoji, FES je spreman da pokrene i podrži debatu o mogućim oblicima i mehanizmima funkcionisanja takve grupe, da bi se uvećalo demokratsko učešće žena političara u političkoj debati o važnim pitanjima za Kosovo.

Izjava misije

Kao međuagencijski koordinator demokratskog programa podrške Skupštini Kosova, Inicijativa za podršku Skupštini (IPS) teži ka ojačavanju i profesionalnom usavršavanju Skupštine Kosova u razvoju sposobnosti kako bi ona postala stabilna, funkcionalna i produktivna zakonodavna Skupština, koja funkcioniše u skladu sa vladavinom prava i u ime svih zajednica i građana ravnopravno.

Članovi IPS radiće kako bi približili resurse jednom cilju. Rad IPS usredsrediće se na demokratsku političku kulturu zasnovanu na poznavanju i poštovanju demokratskih pravila i postupka, transparentnosti i odgovornosti prema javnosti, razvoju i primeni zakonodavnog dnevnog reda, pregledu izvršne vlasti i poštovanja višejezičnosti u Skupštini.

Kao koordinator među agencijama koje podržavaju Skupštinu Kosova, IPS podržava Skupštinu preko konferencija i obuka, radionica sa Odborima, tehničke pomoći zakonodavnom procesu, pruža savete Predsedništvu, predesavajućima u Odborima i pojedincima koji su članovi Skupštine, organizuje radne posete drugim parlamentima, obučava pravno osoblje i tumače u Skupštini. Rad savetnika i konsultanata u Skupštini i njenim Odborima takođe spada pod koordinaciju IPS.

Trenutni učesnici u IPS:

Friedrich Ebert Stiftung (FES), Friedrich Naumann Stiftung (FNS), Konrad Adenauer Stiftung, Istočno – zapadni projekat parlamentarne prakse (Holandija) u saradnji sa Kosovskim Institutom za Istraživanje i Razvoj Politike (KIPRED), Evropska agencija za rekonstrukciju (EAR), Agencija SAD za međunarodni razvoj (USAID) u saradnji sa Nacionalnim institutom za demokratiju (NDI), Razvojnim programom UN (UNDP) u saradnji sa Međuparlamentarnom unijom (IPU), Konzorcijum francuskog, nemačkog i belgijskog Parlamenta. Odeljenja demokratizacije pri OEBS i Sekretarijat Skupštine uz aktivnu podršku kancelarije Premijera, stuba IV UNMIK (EU) i državnih kancelarija koje se nalaze u Prištini - Austrijska, Belgijska, Nemačka, Italijanska, Holandska, Švajcarska, kancelarija Velike Britanije i Sjedinjenih država.

Poslanici se zaklinju na početku drugog mandata Skupštine Kosova.

<http://www.kuvendikosoves.org>
<http://www.skupstinakosova.org>
<http://www.assemblyofkosovo.org>

Fotografije iz ovog biltena: Kosovska Skupština, stranice 1 i 4; OEBS, stranice 2, 5, 6, 12, 15, 16, 18, 19, 20; Evropska Zajednica, stranice 3 i 13; Koha Ditore, strana 9; dnevni list Ekspres, stranica 10 i UNMIK, stranica 11.

ASI
NEWSLETTER

Beogradska 3238000 Priština
 Tel. (+381-38) 500 162 Fax: (+381-38) 500 188
 kontakt: franklin.devrieze@osce.org
<http://www.osce.org/kosovo>

Zapažanja koja su nave-dena u ovoj novini su autorova i ne oslikavaju poglede Skupštine, misije OEBS-a na Kosovu ili organizacije koje su partneri u IPS.